

ВІДГУК

офіційного опонента
на дисертацію Гусак Валентини Миколаївни
**«Розвиток професійної компетентності педагога-організатора в умовах
післядипломної освіти»,**
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.04
«Теорія і методика професійної освіти» (015 – педагогічні науки)

Дисертаційна робота присвячена теоретико-експериментальному дослідженню проблеми розвитку професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти.

У контексті реформування післядипломної освіти на компетентнісній основі *актуальність дослідження* зумовлена необхідністю розв'язання проблеми розвитку професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти, об'єктивною потребою у фахівцях із високим рівнем методологічної культури і професійної готовності до реалізації нововведень, необхідністю подолання виявлених дисертантом суперечностей у процесі наукового пошуку, які є основним критерієм наявності заявленої проблеми.

Дослідження виконано згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри педагогіки ЖДУ імені Івана Франка «Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції» (державний реєстраційний номер 0110U002110), науково-дослідної теми «Розвиток професійної компетентності педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти регіону» Комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради.

Структурна чіткість і логічне розгортання дослідження *забезпечено* за рахунок ґрунтовного вивчення дисертантом джерельної бази (338 найменувань, з яких 17 – іноземними мовами), що спрямовувалося на виявлення раціональних способів вирішення актуальної проблеми та отримання нового знання, яке органічно доповнило б теорію і методику професійної освіти. Результати дослідження *висвітлено* в дисертації, структура якої складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, висновків, списку використаних джерел, додатків; 21 одноосібній публікації, серед яких 5 – у виданнях навчально-методичного характеру.

Характеризуючи *наукову новизну* виконаного дослідження, слід зазначити, що дисертанткою

– *уперше* розглянуто теоретичні засади розвитку професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти: досліджено та систематизовано історико-педагогічний аспект становлення посади «педагог-організатор»; поглиблено сутність змістових характеристик понять «педагог-організатор», «розвиток професійної компетентності педагога-організатора»; охарактеризовано сучасні вимоги до змісту професійної діяльності педагога-організатора з метою їх унормування у відповідних стандартах; розроблено професіограму; визначено змістову структуру професійної компетентності педагога-організатора, критерії, показники та рівні

її розвитку; теоретично обґрунтовано модель розвитку професійної компетентності педагога-організатора та розроблено методику її впровадження в умовах післядипломної освіти;

- *удосконалено* зміст, форми, методи розвитку професійної компетентності педагога-організатора в курсовий та міжкурсний періоди; уточнено сутність понять «педагогічна компетентність», «професійна компетентність педагога-організатора», «середовище післядипломної освіти», «науково-методичний супровід»;

- *подальшого розвитку* набули теоретичні положення щодо розвитку професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти, сучасні аспекти формування середовища післядипломної педагогічної освіти, а також змісту, форм, методів навчання дорослих.

Для аргументованого доведення достовірності й вірогідності отриманих результатів, які *підкріплено* аналізом досліджуваних педагогічних явищ і процесів, *забезпечено* методологічним обґрунтуванням його вихідних позицій, застосуванням комплексу методів і засобів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження, якісним і кількісним аналізом експериментального матеріалу та репрезентативністю вибірки, розглянемо зміст кожного зі складників дисертації.

У *вступі* дисертантом *окреслено* проблему та *обґрунтовано* її актуальність; *коректно сформульовано* тему дослідження; *визначено* його об'єкт, предмет, мету й завдання; *обрано й кваліфіковано* *опрацьовано* методи дослідження; *виокремлено* етапи науково-дослідної роботи та експериментальну базу дослідження; *здійснено* науковий опис новизни, теоретичного й практичного значення одержаних результатів і *представлено* відомості про їх апробацію й упровадження; *висвітлено* особистий внесок здобувача, публікації, структуру й обсяг дисертації.

Аналіз змісту першого розділу – **«Теоретичні засади розвитку професійної компетентності педагога-організатора»** – є яскравим свідченням того, що в процесі вивчення й критичного осмислення філософської, соціологічної, психолого-педагогічної та науково-методичної літератури дисертантом *отримано* такі результати:

- *обґрунтовано* теоретико-методологічні засади досліджуваної проблеми на філософському, загальнонауковому, конкретно науковому рівнях;

- *виокремлено* низку наукових підходів до розвитку професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти, що забезпечило її системний розгляд;

- *здійснено* історико-педагогічний аналіз становлення посади «педагог-організатор» на принципах скаутингу і традиціях українського козацтва;

- *розкрито* сучасні вимоги до змісту професійної діяльності педагога-організатора та *обґрунтовано* його професіограму як фахівця в галузі виховання;

- за результатами наукового пошуку *представлено* цілісну змістову структуру професійної компетентності педагога-організатора закладу загальної середньої освіти, яка визначається мотиваційно-ціннісним, когнітивним, діяльнісним та особистісним компонентами;

- відповідно до виділених критеріїв (мотиваційний, інформаційний,

операційно-технологічний, професійно-особистісний) і показників *окреслено* три рівні сформованості професійної компетентності педагога-організатора (середній, достатній, високий);

– дисертантом *кваліфіковано описано* знання про досліджуваний об'єкт. З огляду на заявлене зауважимо:

1. У процесі розгорнутого аналізу таких термінів і понять, як «професійна компетентність», «професійна педагогічна компетентність», «професійна компетентність педагога-організатора», «розвиток професійної компетентності педагога-організатора» Валентиною Миколаївною *коректно наведено* цитати з першоджерел і приклади щодо їх застосування в різних контекстах та *критично осмислено* рівень їх формалізації в педагогічній науці і практиці.

2. Уточнення дисертантом низки термінів і понять у форматі дослідження сприяло перетворенню його терміносистеми на дієвий інструмент наукового пізнання, розкриттю сутнісних ознак і властивостей досліджуваних явищ і процесів, розширенню наявних та отриманню нових знань про досліджуваний об'єкт, створенню методологічної платформи для введення у науковий обіг нових понять, зокрема таких, як: «професійна компетентність педагога-організатора», «розвиток професійної компетентності педагога-організатора».

Значну цінність має другий розділ дисертації – *«Розроблення моделі розвитку професійної компетентності педагога-організатора»*, в якому відображено такі результати:

– відповідно до завдань дослідження *охарактеризовано* сучасне середовище післядипломної педагогічної освіти, *обґрунтовано* його зміст як феномен розвитку професійної компетентності педагога-організатора та *виявлено*, що його якість визначається системою оптимально пов'язаних змістових компонентів (предметно-просторовий, змістово-методичний, комунікативно-організаційний), що складають ресурсне забезпечення процесу розвитку професійної компетентності педагогічних фахівців;

– *визначено* змістову структуру, критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності педагога-організатора. У контексті заявленого доцільно відмітити:

1. Цілісна змістова структура професійної компетентності педагога-організатора закладу загальної середньої освіти визначається мотиваційно-ціннісним (характеризує інтереси, потреби, мотиви розвитку професійної компетентності), когнітивним (окреслює систему динамічних знань, яка забезпечує якість професійної компетентності), діяльнісним (комплекс продуктивних педагогічних дій на основі застосування сукупності набутих знань і вмінь), особистісним (професійно-особистісні характеристики, що визначають поведінкову, індивідуально-психологічну, організаційну складові та професійний розвиток) компонентами.

2. У п. 2.2. відповідно до виділених критеріїв (мотиваційний, інформаційний, операційно-технологічний, професійно-особистісний) і показників дисертант визначила три рівні сформованості професійної компетентності педагога-організатора (середній, достатній, високий).

– в описовій формі *представлено* розроблену та теоретично обґрунтовану модель розвитку професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти, що включає концептуальний, процесуально-змістовий

та оцінювально-результативний блоки (рис. 1). Концептуальний – відображає соціальне замовлення, мету, наукові принципи та підходи; процесуально-змістовий – окреслює теоретичний і практичний зміст розвитку професійної компетентності в курсовий (організаційно-змістовий, діагностично-оцінювальний, операційно-діяльнісний, контрольно-рефлексивний етапи) та міжкурсовий (науково-методичний супровід) періоди; оцінювально-результативний – включає контроль, оцінку, самооцінку рівня професійної компетентності педагога-організатора.

Заслуговує на позитивну оцінку послідовність викладу результатів дослідження в третьому розділі дисертації – *«Експериментальна перевірка ефективності моделі розвитку професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти»*, в якому

- представлено програму організації педагогічного експерименту та визначено умови його перебігу;

- здійснено аналіз результатів констатувального етапу експерименту;

- охарактеризовано методику впровадження моделі розвитку професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти, орієнтованої на вдосконалення змісту процесу розвитку професійної компетентності педагога-організатора (процес її впровадження здійснювався відповідно до діагностико-оцінювального, операційно-діяльнісного, контрольно-рефлексивного етапів курсового періоду та науково-методичного супроводу педагога-організатора в міжкурсовий період);

- з метою вирішення дослідницьких завдань розроблено «Освітньо-професійну програму підвищення кваліфікації педагога-організатора», методичні рекомендації «Науково-методичний супровід розвитку професійної компетентності педагога-організатора в міжкурсовий період», довідник «Навігатор розвитку професійної компетентності педагога-організатора», що пройшли апробацію в закладах післядипломної педагогічної освіти;

- для оцінювання ефективності розробленої моделі та методики її впровадження здійснено вимірювання рівнів сформованості професійної компетентності педагогів-організаторів відповідно до критеріальних показників, отриманих на формуальному етапі експерименту, та порівняння їх з результатами констатувального етапу;

- доцільність упровадження моделі розвитку професійної компетентності педагогів-організаторів в заклади післядипломної освіти доведено методами математичної статистики, оскільки кожен з її змістових компонентів – мотиваційний, когнітивний, діяльнісний – набув позитивної динаміки змін якісних і кількісних показників;

- надійність результатів перевірено за допомогою χ^2 критерія Пірсона, який доводить суттєві розходження за всіма показниками рівнів розвитку професійної компетентності педагога-організатора в контрольних та експериментальних групах, що підтверджує ефективність методики впровадження моделі розвитку професійної компетентності педагогів-організаторів в умовах післядипломної освіти;

- проаналізовані й узагальнені результати експериментальної роботи співставлено з теоретичним доробком.

Логічним завершенням дослідження є обґрунтовані відповідно до сформульованих завдань **висновки**, які представлено у формі теоретичних положень. Вони вміщують нові знання, практичні поради і рекомендації, які органічно доповнюють теорію і методiku професійної освіти та визначають прогностичні напрями подальшого вивчення досліджуваної проблеми, зокрема такі, як: розвиток професійної компетентності педагога-організатора в міжкурсовий період; поглиблене опрацювання змісту, форм, методів і засобів навчання дорослих; розроблення інноваційних підходів до індивідуалізації освітнього процесу в умовах післядипломної освіти; обґрунтування інструктивно-методичних рекомендацій щодо впровадження технології науково-методичного супроводу педагога-організатора в умовах діяльності об'єднаних територіальних громад.

Список використаних джерел вміщує перелік опрацьованих літературних і рукописних джерел, посібників, довідкових матеріалів, популярних брошур, ресурсів Інтернет тощо.

Основний зміст дисертації доповнюють **додатки** – допоміжний матеріал (інструкції, методики, тести, анкети, таблиці, ілюстрації тощо), що застосовувався дисертантом у процесі проведення педагогічного експерименту.

Структура і зміст автореферату препарує дослідницьку думку Валентини Миколаївни і свідчить про її вміння проілюструвати власний внесок у розвиток педагогічної науки і практики.

У контексті заявленого вважаємо за доцільне наголосити на тому, що виконане дослідження є *науковим і дисертаційним*. Методологічний рівень його виконання визначається мірою відповідності основним вимогам, згідно з якими дисертантом правильно визначено стратегію дослідження; проведений педагогічний експеримент характеризується достатньою тривалістю та обґрунтованим вибором закладів освіти, на базі яких проводилася апробація одержаних результатів; кваліфіковано обрано і реалізовано тактичні засоби методологічного аналізу; конструктивно використано такі аспекти методології педагогіки, як розуміння природи наукового знання, його законів і властивостей; коректна понятійно-категоріальна основа дослідження сприяла висвітленню результатів, аналізу досліджуваної проблеми, опису і систематизації достатнього масиву фактів, що розкривають сутнісні ознаки досліджуваного феномену; результати дослідження (наукова новизна, теоретичне й практичне значення, апробація і стан упровадження, публікація результатів) сформульовано й оформлено у формі теоретичних положень і практичних рекомендацій, які раніше не були відомі та зафіксовані в педагогічній науці і практиці.

Високо оцінюючи дисертацію Гусак Валентини Миколаївни в цілому, водночас, у контексті наукової дискусії, можна висловити **такі зауваження і побажання**:

1. Безперечно, що багатоаспектний аналіз понять «компетенція» та «компетентність» надає дослідженню глибину та підвищує його об'єктивність. На нашу думку, досліднику можна було б уникнути їх детального аналізу, з огляду на те, що ці поняття в педагогічній науці є формалізованими.

2. У п. 1.3 дисертантом кваліфіковано обґрунтовано теоретичні засади розвитку професійної компетентності педагога-організатора на філософському, загальнонауковому та конкретнонауковому рівнях, проте у моделі розвитку професійної компетентності педагога-організатора філософський рівень не відображено.

3. Виконане дослідження значно б виграло, якби науково-методичне забезпечення підготовки педагога-організатора на курсах підвищення кваліфікації було б розглянуто в контексті технології тьюторського супроводу.

4. Професіограму педагога-організатора варто було б представити у формі моделі.

5. Зміст дисертаційної роботи, який присвячено опису педагогічних експериментів, дещо переобтяжений ілюстративними матеріалами – таблицями і рисунками.

Проте ці зауваження і побажання не знижують загальної позитивної оцінки дослідження, яке є результатом успішного здійснення дисертантом цілісного наукового аналізу проблеми розвитку професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти.

Отже, все означене вище дозволяє стверджувати, що дисертація Гусак Валентини Миколаївни «Розвиток професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти», за актуальністю, змістом, обсягом, якістю оформлення, повнотою викладу та новизною основних результатів задовольняє вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій, а його автор, досягнувши необхідного рівня наукової кваліфікації, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент
доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник
відділу інновацій та стратегій розвитку
Інституту педагогіки НАПН України

Л. А. Онищук

Онищук Л.А

Іс. / Іс. відділом кадрів